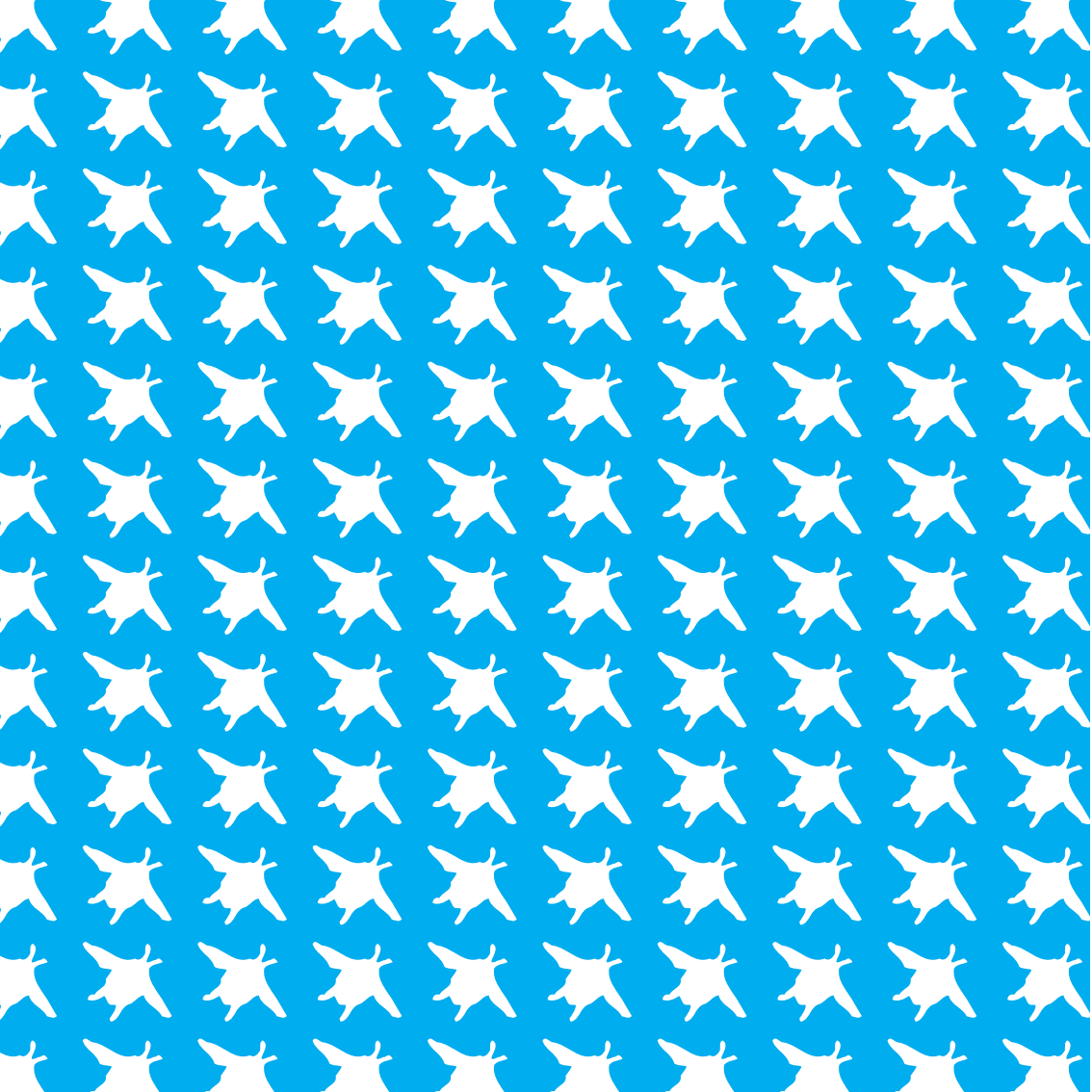

Da li vas tretiraju
jednakopravno,
bez obzira na vašu
narodnost ili vjeru?

SADRŽAJ

UVOD	4
JENAKOPRAVNO TRETIRANJE JE TEMELJNO LJUDSKO PRAVO	7
ZAŠTITA OD DISKRIMINACIJE U REPUBLICI SLOVENIJI	10
POSTUPAK PROCESUIRANJA PRED ZAČOVORNIKOM NAČELA JEDNAKOSTI	15
MEĐUNARODNE NORME KOJE ZABRANJUJU DISKRIMINACIJU	22
AKCIJSKI PROGRAM UNIJE ZA BORBUN PROTIV DISKRIMINACIJE	34
PREDSTAVLJANJE ISCOMET-A – NOSITELJA I KOORDINATORA PROJEKTA ODGOJA I OBRAZOVANJA ZA BORBUN PROTIV DISKRIMINACIJE U SLOVENIJI	36
KORISNE ADRESE NA INTERNETU	39
KONZORCIJ PROJEKTA	41

UVOD

Europska unija je 2000. godine prihvatila norme o ukidanju svih oblika diskriminacije u državama članicama, među njima i onih koji nastaju zbog rasnog i etničkog porijekla pojedinca ili zbog njegove vjeroispovijedi.

Europska unija je Međunarodnom konzorciju sveučilišnih i drugih institucija iz Njemačke, Austrije, Nizozemske i Slovenije, koje koordinira ISCOMET – Institut za etničke i regionalne studije iz Maribora, povjerila zadatak da u roku od dvije godine izvede projekt Odgoja i obrazovanja za borbu protiv diskriminacije u Sloveniji. Temeljni cilj projekta je širiti svijest o toj problematici u Sloveniji, doprinositi traženju puta za uklanjanje nedostataka, i na kraju, s tim jačati stabilnost Republike Slovenije i njen položaj unutar EU, a posebno u odnosima sa susjedima. Dosad smo u okviru projekta između ostalog organizirali uspješne seminare, odnosno rasprave s predstavnicima takozvanih ustavno nepriznatih i ustavno priznatih etničkih manjina sa sucima, tužiteljima i odvjetnicima, te s pripadnicima policije, slovenske vojske, sa zatvorskim čuvarima i carinicima.

Države članice su, između ostalog, dužne ostvariti ciljeve europskih normi o ukidanju diskriminacije na osnovi narodnosti i vjere s unutarnjim pravnim propisima i s drugim odgovarajućim mjerama, odnosno politikama. Od posebnog značaja je njihova dužnost da, svuda gdje one još ne postoje, ostvare mogućnosti, da svi oni koji smatraju da su bili žrtve diskriminacije imaju na raspolaganju odgovarajuće pravne putove za otklanjanje nepravdi.

Namjena ove brošure je da na jednostavan način upozna čitatelja s pojmom ljudskih prava i sa tim da je zabrana diskriminacije, odnosno pravo na jednako tretiranje, kamen temeljac na kojeg se oslanja velika zgrada ljudskih prava.

Čitatelji će u njoj naći informacije na čijoj će osnovi moći lakše prepoznati da li ih nekim postupanjem ili radnjama stavljaju u nejednak položaj, odnosno diskriminiraju zbog njihovog narodnosnog i vjerskog porijekla, što je u suprotnosti s pravnim normama koje su bile uključene u međunarodne instrumente ili u zakonodavstvo Republike Slovenije.

Pored toga, pripremili smo kratke informacije o domaćim i međunarodnim postupcima koje žrtve nejednakog tretiranja mogu koristiti da bi postigle uklanjanje diskriminacije i, ako je to opravdano, dobile odgovarajuću odštetu za štetu koju su zbog nje pretrpjele. U tom okviru na raspolaganju su im i kontakti onih domaćih i međunarodnih tijela, kojima se može obratiti pojedinac koji je bio žrtva diskriminacije.

Iskreno se nadamo da ćemo i s tim informacijama dati skroman doprinos ograničavanju pojave diskriminacije građana Slovenije zbog njihovog narodnosnog ili vjerskog porijekla, odnosno uvjerenja. Izgradnja zajedničkog doma za sve građane Slovenije, u kojem će se oni osjećati sigurno, važna je za neometan i stabilan razvitak Republike Slovenije i za njeno uvažavanje u svijetu, a posebno u europskom prostoru.

U takvim okolnostima građani Slovenije će svoje stvaralačke sposobnosti razvijati u punom opsegu, što je prvi uvjet za gospodarski i kulturno-civilizacijski napredak Slovenije kao cjeline. Nije potrebno posebno naglašavati da mala skupina suradnika ISCOMET-a (njihovu adresu i koordinate možete naći na zadnjoj stranici brošure) stoji na raspolaganju za bilo kakve dodatne informacije, koje bi bile od pomoći žrtvama diskriminacije u njihovoj borbi za otklanjanje nepravdi, provođenje jednakosti ljudi bez obzira na njihovu različitost, i za poštivanje ljudskog dostojanstva.

Prof. dr. Silvo Devetak, direktor ISCOMET-a i glavni koodinator međunarodnog projekta

JEDNAKOPRAVNO TRETIRANJE JE TEMELJNO LJUDSKO PRAVO

Ljudska prava moguće je uopćeno definirati kao ona prava koja čovjeku **pripadaju već po njegovoj prirodi**, a čovjek bi ih trebao dobiti već svojim postankom. Njihova glavna osobina trebala bi biti i **univerzalnost**, što znači da nisu prostorno, vremenski i društveno uvjetovana, nego da pripadaju bilo kojem čovjeku, gdje god da se nalazi. Jedno od najvažnijih među njima je pravo na **jednako tretiranje**. Dakle, ako se svi ljudi tretiraju jednako, nema diskriminacije. **Diskriminacija znači tretiranje, koje neutemeljeno ostvaruje manje pogodan položaj pojedinca, odnosno određene skupine** bilo na ekonomskom, društvenom, političkom ili na nekom drugom području. S pravnog stajališta je nedopustivo praviti razliku između pojedinaca ili skupina bez utemeljenog razloga.

Nepoštivanje jednakog tretiranja pojedinaca ili skupina krši temeljna pravila kako međunarodnog prava, tako i slovenskog zakonodavstva, i stoga se sankcionira na različite načine. Da bi žrtve diskriminacije mogle ostvariti svoja prava u slučaju njihovog kršenja, potrebno je da poznaju pravne mogućnosti koje su im na raspolaganju. U slučaju da u društvu dolazi do diskriminacije i da se ona ne otklanja, to potencijalno može stvoriti uvjete za društvenu i političku nestabilnost.

Opća deklaracija o ljudskim pravima koju je 1948. godine prihvatila Opća skupština Organizacije ujedinjenih naroda, već u prvom članu određuje da se **svi ljudi rađaju slobodni i da imaju jednako dostojanstvo i jednaka prava**. Obdareni su razumom i sviješću, i jedan prema drugom bi morali postupati

kao braća. Uvodna odredba jasno naglašava da nijedna osoba nije ljudskija od druge, i da nijedna osoba nije manje ljudska od druge. Svi imamo jednaka prava, dakle jednakopravni smo.

Jednakopravnost ne znači da smo identični. Među ljudima postoje razlike kako u izgledu, tako i po značaju. Svaki čovjek je jedinstven i neponovljiv. To je značajna činjenica, jer ipak je naša različitost osnova ljudskog društva i njenog postojanja. Razlike između pojedinaca i skupina ne smiju uzrokovati tretiranje koje bi se temeljilo na uvjerenju da je neki pojedinac ili neka skupina bolja ili lošija od druge samo zbog rase, boje kože, spola, seksualne orijentacije, jezika, invaliditeta, vjere, političnog uvjerenja, narodnog ili društvenog porijekla, ili zbog drugih osobnih okolnosti. Ako bi na navedenim razinama zaista došlo do različitog tretiranja, to bi značilo zabranjenu diskriminaciju.

Ako oglas za posao sadrži napomenu da, npr. posao nije namijenjen invalidima ili homoseksualcima, to je očit znak diskriminacije. Isto tako je diskriminacija ako se nekoga naziva pogrdnim imenima samo zato što je određene boje kože, starosti ili spola. Ipak, za razliku od neposredne diskriminacije, tu pojavu, kada se javlja u obliku posredne diskriminacije, nije tako lako otkriti, jer je suptilna i prikrivena, tako da je i žrtve teško prepoznaju, te ju je stoga teže spriječiti.

Ako netko ne može dobiti posao ili neku uslugu, koju želi, to još ne znači diskriminaciju. Ipak, ako se pokaže, da stariji radnici nikada ne dobivaju određen posao, ili da invalidnoj osobi nije

omogućen pristup javnim ustanovama, možemo se upitati da li je to samo slučajnost ili je to prikrivena diskriminacija.

Shvaćajući štetnosti i neutemeljenosti diskriminacije, države u svoj pravni poredak ugrađuju mehanizme za borbu protiv diskriminacije.

zaštita OD DISKRIMINACIJE U REPUBLICI SLOVENIJI...

Ustav Republike Slovenije (RS) bavi se načelom jednakosti i zabrane diskriminacije kao jednim od najvažnijih odredbi o ljudskim pravima. Već Temeljni ustavni dokument o samostalnosti i neovisnosti Slovenije u točki III određuje da RS jamči zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda svim osobama na teritoriji RS, bez obzira na njihovu nacionalnu pripadnost, bez bilo kakve diskriminacije, sukladno s ustavom RS i s važećim međunarodnim ugovorima.

Ustav u svojem 14. članu određuje slijedeće:

„U Sloveniji su svima zajamčena jednaka ljudska prava i temeljne slobode, bez obzira na narodnost, rasu, spol, jezik, vjeru, političko ili drugo uvjerenje, materijalno stanje, rođenje, obrazovanje, društveni položaj ili bilo koju drugu osobnu okolnost. Pred zakonom su svi jednaki.“

Pored 14. člana, odredbe o zabrani diskriminacije nalazimo i u drugim članovima Ustava. Sudeći po Ustavu, RS jamči široku zaštitu pred svim oblicima nejednakosti i razlikovanja, i na široko definira temeljno načelo, kao i pravila jednakosti pred zakonom, jednakosti i zabrane diskriminacije u određenim posebnim okvirima, zabrane zagovaranja diskriminacije i poticanja rasnog i drugih oblika mržnje, te jamči posebna prava određenim pojedincima i skupinama, da bi zaista postigli jednakost.

Na osnovu Ustava prihvaćen je skup zakonskih i podzakonskih akata, čija svrha je sprečavanje nejednakosti i diskriminacije u svakodnevnom životu.

Kao temeljni zakon u borbi protiv diskriminacije mogli bi označiti Zakon o **ostvarivanju načela jednakog tretiranja** (ZUNEO, sl. list RS br. 50/04).

ZUNEO bi trebao u skladu s prvim paragrafom 1. člana zajamčiti jednako tretiranje svakoga prilikom ostvarivanja njegovih prava i obaveza, te prilikom ostvarivanja njegovih temeljnih sloboda na bilo kojem području društvenog života, a posebno na području zapošljavanja, radnih odnosa, uključivanja u sindikate i interesna udruženja, odgoja i obrazovanja, socijalne sigurnosti, dostupa do dobara i usluga te opskrbe s njima, i to bez obzira na njegove osobne okolnosti, kao što su narodnost, rasa ili etničko porijeklo, spol, zdravstveno stanje, invaliditet, jezik, vjersko ili drugo uvjerenje, starost, seksualnu orijentaciju, obrazovanje, materijalno stanje, društveni položaj ili druge osobne okolnosti.

Zabranjeni oblici diskriminacije su

1. NEPOSREDNA DISKRIMINACIJA,

koja znači, da je osoba zbog te osobne okolnosti bila, jeste, ili može biti **u jednakim ili sličnim situacijama tretirana nepovoljnije od druge osobe**. (Primjer takve diskriminacije bio bi oglas za posao, u kojem bi pisalo, da pojedinci s određenim, ranije spomenutim osobinama, ne mogu kandidirati za radno mjesto, ili da bi određena škola na studij primala samo pripadnike određene narodnosti.)

2. POSREDNA DISKRIMINACIJA,

koja znači, da **naizgled neutralne odredbe, mjerila ili postupanje** u jednakim ili sličnim situacijama i uvjetima postavljaju **osobu s određenom osobnom okolnošću u nepovoljniji položaj od drugih osoba**, osim ako te odredbe, mjerila ili tretiranja objektivno opravdavaju legitimnu namjenu, i ako su sredstva za dostizanje tog cilja odgovarajuća i potrebna. (Primjer posredne diskriminacije je npr. zahtijevati od kandidata za posao da testiranja obavljaju u određenom jeziku koji nije važan za taj posao, i tako za posljedicu ima mogućnost isključivanja pojedinaca s drugačijim materinim jezikom.)

3. UPUTE

glede na ranije točke. (Primjer takvog tretiranja je npr. da nadređeni naredi podređenom, da diskriminaciju izvodi tako da nekoga ne zaposli zbog njegove narodnosti, iako ispunjava sve zahtijevane uvjete.)

4. UZNEMIRAVANJE,

što je **nepoželjno tretiranje**, utemeljeno na bilo kojoj osobnoj okolnosti, koje stvara zastrašujuće, neprijateljsko, ponižavajuće, sramotno ili uvredljivo okruženje za osobu, i **vrijeđa** njeno **dostojanstvo**. (Slučaj takvog tretiranja je npr. širenje neistinitih glasina s namjerom diskreditiranja kolege, ponižavajuće ili uvredljive opaske o kolegama, šale na račun vjerskih ili etničkih skupina, fizičko nasilje ili prijetnja nasiljem, nepoštivanje osjećaja ljudi, koji su predmet šale ili uvrede itd.)

5. VIKTIMIZACIJA

je **izlaganje diskriminirane osebe neugodnim posljedicama zbog njenih postupaka**. (Primjer takvog tretiranja je npr. da se s kolegom ili podređenim nepravedno postupa, jer se pritužio zbog diskriminacije, ili zbog toga što podržava drugog kolegu koji se pritužio.)

U slučajevima kršenja zabrane diskriminacije, diskriminirane osobe mogu na osnovu ZUNEO-a zahtijevati **procesuiranje kršenja u sudskim i upravnim postupcima**, te pred drugim ovlaštenim organima, pod uvjetima i na način određen u zakonu, i imaju **pravo na odštetu po općim pravilima civilnog prava**.¹

¹ Jasnija ocjena postupka moći će se dati kada budu poznati rezultati prvih postupaka pred zagovornikom načela jednakosti. Slično važi i za uvažavanje prava žrtava diskriminacije u ostalim postupcima, iako u Sloveniji na tom području dosada nije bilo mnogo prakse.

U postupku ostvarivanja prava žrtve važi **posebnost glede dokazivanja**, i to kada u postupcima **diskriminirana osoba navodi činjenice** koje opravdavaju **pretpostavku** da je **prekršena zabrana diskriminacije**, pretpostavljeni **kršitelj mora dokazati** da u procesuiranom slučaju **nije kršio** načela jednakog tretiranja, odnosno **zabrane diskriminacije**. Navedeno u ne važi kaznenim postupcima.

Procesuiranjem slučajeva pretpostavljenih kršenja zabrane diskriminacije pri Uredu za jednake mogućnosti bavi se zagovornik načela jednakosti. Postupak procesa pred zagovornikom je neformalan i besplatan.

POSTUPAK PROCESUIRANJA PRED ZAČOVORNIKOM NAČELA JEDNAKOSTI

1) Žrtva diskriminacije može podnijeti zahtjev za početak postupka, koja mora sadržavati dovoljno podataka. Rok za podnošenje zahtjeva je 1 godina po nastanku slučaja, a u iznimnim slučajevima mogu se procesuirati zahtjevi koji su bili uloženi kasnije.

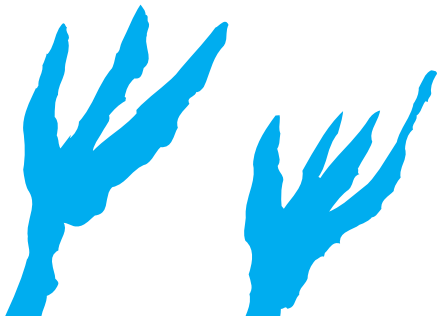
2) Proces se obavlja pismeno. Od sudionika postupka mogu se zahtijevati odgovarajuća objašnjenja u određenom roku, a može ih se pozvati i na razgovor.

3) Zagovornik u slučaju viktimizacije može pismeno zahtijevati da se diskriminirana osoba zaštiti, odnosno da se uklone posljedice viktimizacije.

4) Postupak se zaključuje s pismenim mišljenjem, u kojem zagovornik navodi svoje zaključke i ocjenu okolnosti slučaja u smislu postojanja kršenja zabrane diskriminacije, i o tome obavještava obje strane. U mišljenju može upozoriti na pronađene nepravilnosti i preporučiti kako da se uklone, te pozvati pretpostavljenog kršitelja, da ga u određenom roku obavijesti o svojim mjerama.

Ako pretpostavljeni kršitelj ne ukloni otkrivene nepravilnosti u skladu s preporukama zagovornika, ili ga u roku ne obavijesti o primljenim mjerama, a pretpostavljeno kršenje po mišljenju zagovornika ima sve znakove diskriminacije, on šalje pismeno mišljenje ovlaštenoj inspekciji. Inspektor je dužan procesuirati mišljenje zagovornika i predložiti uvođenje postupka zbog prekršaja, i kada sam ocijeni da su prezentirani svi znakovi

diskriminacije. Ovo zadnje znači dodatnu presudu inspektora pored presude zagovornika, a žrtvi ne jamči da će oboje imati isto mišljenje.

ZAGOVORNIK NAČELA JEDNAKOSTI

Urad Vlade RS za enake možnosti
Zagovornik načela enakosti
Tržaška 19/a
1000 Ljubljana

E-mail: uem@gov.si

Telefon: 01/478 84 60

Faks: 01/478 84 71

U vezi sa državnim organima, organima lokalne samouprave i nosiocima javnih ovlaštenja je i institucija koja štiti ljudska prava i temeljne slobode – **pučki pravobranitelj**. Postupak pred pravobraniteljem je neformalan, i za stranke besplatan.

PUČKI PRAVOBRANITELJ

Varuh človekovih pravic RS
Dunajska cesta 56 (4. nadstropje)
1109 Ljubljana

Tel.: 01 475 00 50

Besplatni telefon: 080 15 30

Faks: 01 475 00 40

E-mail: info@varuh-rs.si

Rad sa strankama: pon.–čet. od 9.00 do 15.30, pet. od 9.00 do 14.30

Na nivou Europske unije djeluje pučki pravobranitelj, koji ispituje pritužbe zbog nefunkcioniranja ili zloupotreba administracije ustanova i tijela Europske unije.

 EUROPSKI PUČKI PRAVOBRANITELJ

The European Ombudsman

1, av. du Président Robert Schuman

B. P. 403

FR–67001 Strasbourg Cedex

Telefon: +33 (0)3 88 17 23 13

Faks: +33 (0)3 88 17 90 62

euro-ombudsman@europarl.eu.int

<http://www.euro-ombudsman.eu.int>

Žrtve diskriminacije mogle bi na osnovi važećeg zakonodavstva svoja prava ostvarivati i u drugim postupcima, između kojih možemo navesti:

Opća zabrana diskriminacije određena u 6. členu **Zakona o**

radnim odnosima, koji navodi, da poslodavac **osobu koja traži posao (prilikom zapošljavanja) ili radnika za vrijeme trajanja radnog odnosa (u vezi sa prekidanjem ugovora o zapošljavanju)** ne smije postavljati u nejednakopravan položaj zbog spola, rase, boje kože, starosti, zdravstvenog stanja, odnosno invaliditeta, vjerskog, političkog ili drugog uvjerenja, članstva u sindikatu, nacionalnog i socialnog porijekla, porodičnog statusa, financijskog stanja, seksualne orijentacije ili zbog drugih osobnih okolnosti. U slučaju kršenja te odredbe, žrtva svoja prava može ostvariti pred radnim sudom, a u sporu može posredovati i radni inspektorat.

Žrtva u slučaju zabranjene diskriminacije može **ostvariti odštetu**, i to za prouzročenu **materijalnu i nematerijalnu štetu**. Odšteta se može ostvariti u pravnom postupku, pri čemu je potrebno dokazati sve elemente odštete, dakle štetu, činjenično stanje štete i uzročnu vezu među njima, dok u vezi s krivicom Obligacijski zakon određuje, da se krivica pretpostavlja, a uzročnik mora dokazati, da pretpostavka krivice ne važi (mora dokazati, da nije kriv).

Na kazneno-pravnom području, **Kazneni zakonik** definira kažnjiva djela, čije je procesuiranje od temeljnog značaja za borbu protiv diskriminacije. **U 141. členu** definirano je **kažnjivo djelo kršenja jednakopravnosti**, a kažnjava se i onaj tko proganja pojedinca ili organizaciju zbog njihovog zauzimanja za jednakopravnost ljudi. **U 300. členu** je određeno **kažnjivo djelo poticanja na mržnju, podjelu ili netrpeljivost, koje se temelji**

na kršenju načela jednakosti. Oštećeni u kaznenom postopku može ostvariti i imovinsko-pravne zahtjeve.

Na zabranu diskriminacije moguće se je pozivati i **u upravnom postopku**, u kojem upravni i drugi državni organi, organi samoupravnih lokalnih zajednica i nositelji javnih ovlasti u upravnim poslovima, neposredno upotrebljavajući propise, odlučuju o pravima, obavezama ili pravnim koristima pojedinaца, pravnih osoba i drugih stranaka. Po zaključenom postopku moguć je **upravni spor**, u kojem sud presuđuje o odluci upravnog organa.

Žrtva diskriminacije se pri ispunjavanju određenih uvjeta može obratiti i **ustavnom sudu**. On između ostalog odlučuje i o **ocjeni ustavnosti i zakonitosti propisa i općih akata, izdanih za izvršavanje javnih ovlasti**, i o **ustavnim tužbama** zbog kršenja ljudskih prava i temeljnih sloboda s pojedinačnim aktima. Ustavnu tužbu, u uvjetima koje određuje zakon, može podnijeti svatko, ako misli da mu je **s pojedinim aktom državnog organa, organa lokalne zajednice ili nositelja javnih ovlasti prekršeno njegovo ljudsko pravo ili temeljna sloboda**.

Prilikom navođenja nekih pravnih putova za ostvarivanje prava žrtava diskriminacije, potrebno je reći da dosada u Sloveniji nije bilo mnogo postupaka koji bi nam mogli pokazati kako sistem funkcionira u praksi. Možemo zaključiti s tvrdnjom, da je stvarna vrijednost zapisanih odredbi u Ustavu i drugim aktima ovisna prije svega od toga kako će je sudovi, državne ustanove i najšira

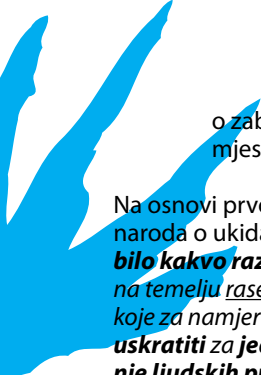
slovenska javnost ostvarivati, upotrebljavati i tumačiti. I prije nego što se ta pitanja nađu u bilo kakvom postupku, postoji obveza svih građana Slovenije da svim svojim silama sprječavaju nejednakost i diskriminaciju u svakodnevnom životu.

MEĐUNARODNE NORME KOJE ZABRANJUJU DISKRIMINACIJU

ORGANIZACIJA UJEDINJENIH NARODA

Prilikom potpisivanja Osnivačke povelje Ujedinjenih naroda (OP UN) 1945. godine, zemlje potpisnice su u ime svih naroda svijeta naglasile svoju vjeru u ljudska prava. Tako je u trećoj točki 1. člana OP između ostalog navedeno da je **cilj UN** ostvarivanje međunarodne suradnje, s tim da se razvija i potiče **poštivanje ljudskih prava i temeljnih sloboda za sve ljude, bez obzira na rasu, spol, jezik ili vjeru**. Ljudska prava su u sljedećih deset godina dosegla nezamisliv razvitak. Temeljni dokument na području zaštite ljudskih prava na svjetskoj razini je Opća deklaracija o ljudskim pravima iz 1948. godine, a koja ima deklarativni značaj. Ta Deklaracija određuje popis temeljnih prava kao zajedničkog ideala, a ima ih pravo uživati svatko, bez obzira na njegovu rasu, boju kože, spol, jezik, vjeru, političko ili drugo uvjerenje, narodnu ili socijalnu pripadnost, materijalno stanje, rođenje ili neku drugu okolnost. Deklaracija je potakla oblikovanje drugih dokumenata na svjetskoj i regionalnoj razini, koji za cilj imaju i zaštitu od diskriminacije. Među najvažnije možemo ubrojiti:

1. Konvenciju Ujedinjenih naroda o uklanjanju svih oblika rasne diskriminacije,
2. Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima s fakultativnim protokolima,
3. Međunarodnu konvenciju o suzbijanju i kažnjavanju zločina apartheida,
4. Konvenciju UNESCO-a protiv diskriminacije u obrazovanju, i
5. Konvenciju Međunarodne organizacije rada br. 111

o zabrani diskriminacije pri zapošljavanju i na radnom mjestu.

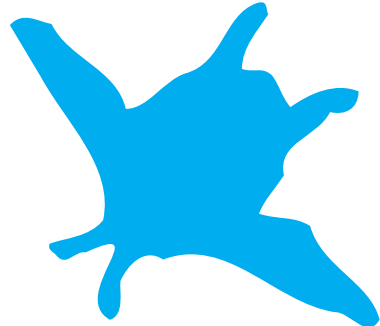
Na osnovi prvog paragrafa 1. člana Konvencije Ujedinjenih naroda o ukidanju rasne diskriminacije, *rasna diskriminacija znači bilo kakvo razlikovanje, ograničavanje ili davanje prednosti na temelju rase, boje kože, porijekla, narodnog ili etničkog izvora, koje za namjeru ili stvarni učinak ima bilo kome onemogućiti ili ga uskratiti za jednakopravno priznavanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava i temeljnih sloboda na političkom, gospodarskom, socijalnom, kulturnom i svakom drugom području javnog života.*

Pojedinci na osnovu nekih međunarodnih akata imaju mogućnost da se prilikom ispunjavanja određenih uvjeta obrate organima izvan Slovenije za ostvarivanje svojih prava, među kojima su:

1. Izvještaje pojedinih osoba, koje tvrde da su žrtve kršenja bilo kojeg prava iz pakta o građanskim i političkim pravima, moguće je proslijediti Odboru za ljudska prava, ako su iscrpljena sva pravna sredstva u domaćoj državi. Odbor o mišljenju mora izvijestiti oštećenu ugovornicu i pojedinca (vidi fakultativni protokol na pakt).
2. Izvještaje pojedinih osoba ili skupina osoba, koje tvrde da su po krivici ugovornice žrtve kršenja prava, određenih u Konvenciji UN o ukidanju svih oblika

rasne diskriminacije, moguće je proslijediti Odboru za ukidanje rasne diskriminacije. Svoje moguće prijedloge i preporuke Odbor mora poslati oštećenoj državi i podnositelju peticije (vidi 14. član Konvencije). RS je mogućnost posredovanja izvještaja dopustila pod uvjetom da Odbor ne smije procesuirati izvještaje, osim ako se nije uvjerio da ista stvar nije bila procesuirana, odnosno da nije procesuirana u drugom postupku međunarodne istrage, odnosno rješavanja spora.

Izveštaji navedeni pod točkama 1 i 2 se mogu adresirati na:

Petitions Team

Office of the High Commissioner for Human Rights
United Nations Office at Geneva
1211 Geneva 10, Switzerland

Faks: + 41 22 9179022 (posebno za hitne slučajeve)

E-mail: tb-petitions.hchr@unog.ch

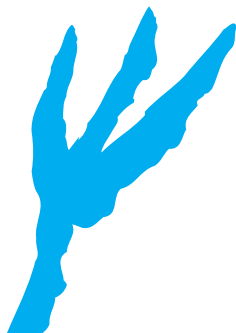
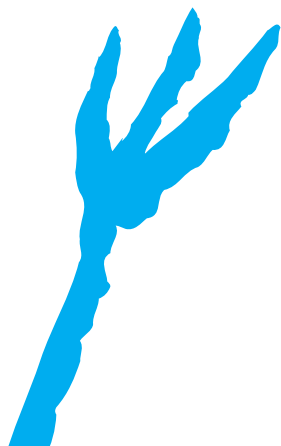
Pored navedenih, prihvaćeno je još mnogo drugih dokumenata s političkom težinom, koji pokušavaju urediti područje nesnošljivosti i diskriminacije na osnovi vjere ili uvjerenja, rasne nesnošljivosti, prava pripadnika narodnih ili etničkih, vjerskih ili jezičnih manjina itd.

VIJEĆE EUROPE

Vijeće Europe, kao regionalna međunarodna organizacija, postiže velike uspjehe u oblikovanju i ostvarivanju standarda za zaštitu ljudskih prava. U temeljnom dokumentu Vijeća Europe – Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (EKLJP) – države potpisnice su se obvezale, da pravo na uživanje sloboda, zabilježenih u konvenciji, mora biti zajamčeno svim ljudima bez obzira na spol, rasu, boju kože, jezik, vjeru, političko ili drugo uvjerenje, narodnosno ili socijalno porijeklo, pripadnost narodnoj manjini, imovinu, rođenje ili neke druge okolnosti. Premda ovako napisano zvuči obećavajuće, potrebno je dodati da pravo na jednako tretiranje nije neovisno od drugih, nego se može ostvarivati u vezi s drugim pravima na osnovi EKLJP.

Glavni uvjet za pokretanje postupka pred Europskim sudom za ljudska prava je to da su iscrpljena sva unutarnja pravna sredstva, i to u roku od šest mjeseci od dana kada je primljena konačna odluka po unutarnjem pravu. Tek s ostvarivanjem Protokola br. 12 na EKLJP u pojedinim državama zabrana diskriminacije dobiva samostalno postojanje. Slovenija je protokol potpisala, ali ga još nije ratificirala.

Na osnovu prvog paragrafa 1. člana protokola br. 12 uz EKLPJ, **uživanje svakog prava koje je predviđeno zakonom zajamčeno je bez bilo kakve diskriminacije na bilo kojoj osnovi, kao što su spol, rasa, boja, jezik, vjera, političko ili drugo uvjerenje, narodnosni ili socijalni izvor, povezivanje s narodnosnom manjnom, imovina, rođenje ili drugi status.**

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

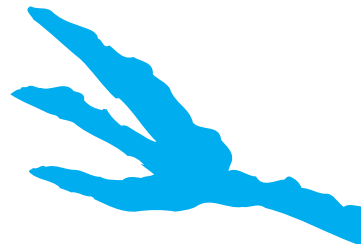
European Court of Human Rights
Council of Europe
67075 Strasbourg-Cedex
France

Tel.: +33 (0)3 88 41 20 18
Faks: +33 (0)3 88 41 27 30

Na raspolaganju su dodatne informacije:

IDC Sveta Evrope

Rimska 16, 1000 Ljubljana
Tel.: +386 (0)1 42 14 300
Faks: +383 (0)1 42 14 305

EUROPSKA UNIJA

EU je u prošlosti prije svega sprječavala one oblike diskriminacijskog ponašanja, koje se temeljilo na pravljenju razlika između država članica ili na pravljenju razlika na osnovi spola. S prihvaćanjem Amsterdamskog ugovora i uključivanjem 13. člana u njega, borba protiv diskriminacije raširila se je i na druga područja. Tako je **dio borbe protiv diskriminacije** postalo ne samo pravljenje razlika na osnovi narodnosti ili spola, nego i **pravljenje razlika na osnovi rase, vjere, invaliditeta, starosti ili seksualne orijentacije.**

Na osnovu spomenutog člana, Vijeće EU je 2000. godine prihvatio paket zakonodavstva s namjerom sprječavanja diskriminacije i ostvarivanje novih standarda poštivanja ljudskih prava na području cijele EU.

U Ugovoru o Europskom ustavu, koji je sada u postupku ratifikacije, na području borbe protiv diskriminacije napravljen je još jedan korak naprijed, jer je u tom dokumentu diskriminacija strogo zabranjena.

II-81. član Zabrana diskriminacije

(1) *Zabranjena je svaka diskriminacija na osnovi spola, rase, boje kože, etničkog ili socijalnog porijekla, genetskih osobina, jezika, vjere ili uvjerenja, političkog ili drugog mišljenja, pripadnosti narodnosnim manjinama, materijalnog stanja, rođenja, invaliditeta, starosti ili seksualne orijentacije.*

(2) Na području primjenjivanja Ustava i bez obzira na njegove posebne odredbe, zabranjena je svaka diskriminacija na osnovi državljanstva.

DIREKTIVE

Najvažniji dokumenti iz niza koraka za borbu protiv diskriminacije su slijedeće direktive: **Direktiva o provođenju načela jednakog tretiranja osoba bez obzira na rasu ili narodnost** (2000/43/ES) i **Direktiva EU o općim okvirima jednakog tretiranja prilikom zapošljavanja i na radnom mjestu** (2000/78/ES).

Opća namjena direktiva je oblikovanje minimalnih jedinstvenih standarda za sprječavanje diskriminacije na cijelom prostoru EU. Isto tako omogućavaju da države članice prihvate zakonodavstvo naklonjenije sprječavanju diskriminacije, iako moraju postići barem minimalne standarde koje direktive propisuju.

Direktive **štite od diskriminacije svakoga tko boravi i radi u EU**, dakle ne samo državljane država članica. Zajedničko za obje direktive je to da zabranjuju diskriminaciju utemeljenu na rasnom ili etničkom izvoru, vjeri, uvjerenju, invaliditetu, starosti ili seksualnoj orijentaciji pojedinca **na sljedećim područjima**:

- pristup zaposlenju, samozaposlenju i mogućnosti za napredovanje,
- pristup profesionalnom usmejerenju, obrazovanju na svim razinama kao i pristup do radne prakse,
- zaposlenje, radni uvjeti, otpuštanje i plaćanje, te
- članstvo u sindikatima i profesionalnim udruženjima i koristi, koje proizilaze iz toga.

Direktiva o rasnoj jednakosti dodatno zabranjuje diskriminaciju i na sljedećim područjima:

- područje socialne zaštite, uključno s socijalnom sigurnosti i zdravstvenom zaštitom,
- područje socijalnih povoljnosti,
- obrazovanja i
- pristupa dobrima i uslugama, koje su na raspolaganju javnosti.

Da bi lakše prepoznali diskriminacijske uzorke ponašanja, direktive su precizno definirale što je diskriminacija i u kakvim oblicima je zabranjena.

Točka a drugog paragrafa 2. člana direktive 2000/43/ES određuje da se radi o **neposrednoj diskriminaciji**, ako se jedna osoba tretira nepovoljnije od onog kako se tretira, se tretirala ili bi se tretirala druga osoba u sličnom položaju na osnovi rase ili narodnosti.

Točka b drugog paragrafa 2. člana direktive 2000/43/EC određuje da se radi o **posrednoj diskriminaciji** ako bi nazgled neutralna odredba, mjera ili praksa osobe neke rase ili narodnosti postavila u posebno nepovoljan položaj u poređenju s drugim osobama, osim ako tu odredbu, mjerilo ili praksu objektivno opravdava zakonit cilj i ako su sredstva za postizanje tog cilja odgovarajuća i potrebna.

Treći paragraf 2. člana direktive 2000/43/EC određuje, da se **uznemiravanje** ubraja u diskriminaciju, ako dolazi do nepoželjnog tretiranja, povezanog s rasom ili narodnosti, čija je

namjena ili posljedica uskraćivanje dostojanstva osobe i stvaranje zastrašujućeg, neprijateljskog, ponižavajućeg, sramotnog ili uvredljivog okruženja.

Upućivanje na pristrano tretiranje osoba na osnovi rase ili narodnosti se ubraja u diskriminaciju na osnovi četvrtog paragrafa 2. člana direktive 2000/43/ES.

U skladu s 9. članom direktive 2000/43/ES zabranjena je i **viktimizacija**, tj. *svako nepovoljno tretiranje ili štetne posljedice kao reagiranje na tužbu ili postupke namjenjene provođenju usklađenosti s načelom jednakog tretiranja.*

Da bi mogli još uspješnije sprječavati diskriminaciju, Direktiva o rasnoj jednakosti od država članica zahtijeva osnivanje neovisnih organa koji će pomagati pojedincima, koji su bili suočeni s diskriminacijom na osnovi rase ili etničkog porijekla. Vlade spomenutim organima moraju dodijeliti ovlasti da mogu slobodno provoditi istrage na području diskriminacije, slobodno objavljivati izvještaje s namjenom da se poboljša razumjevanje problema, da traže rješenja i jamče pomoć žrtvama diskriminacije.

Direktive donose novinu glede dokazivanja postojanja diskriminacijskog tretiranja. Države članice moraju prihvatiti takve mjere, jer **tuženi mora dokazati da nije prekršeno načelo jednakog tretiranja**, ako **osobe** koje tvrde da su žrtve diskriminacije na sudu ili kod drugog ovlaštenog organa **predstave činjenice**, na

čijoj se osnovi može **pretpostaviti** da je došlo do neposredne ili posredne **diskriminacije**. Navedeno ne važi u kaznenim postupcima.

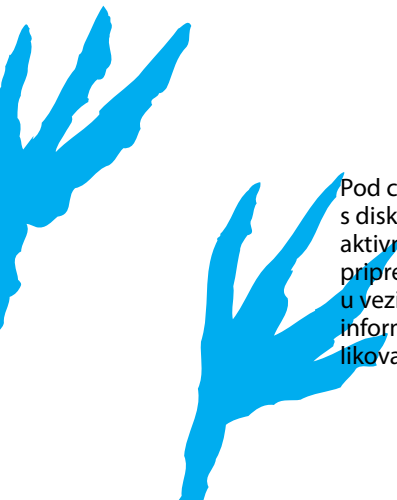

akcijski program UNIJE za BORBU PROTIV DISKRIMINACIJE

U prošlosti se je pokazalo da samo formuliranje i prihvaćanje obvezujućeg zakonodavstva nije dovoljno za postizanje ciljeva za koje je bilo prihvaćeno. Stoga je Vijeće EU u novembru 2000. godine prihvatilo Akcijski program Europske unije za borbu protiv diskriminacije (2001-2006) s namjerom promoviranja mjera za borbu protiv neposredne i posredne diskriminacije, koja se temelji na rasi, etničkoj pripadnosti, vjerskom ili drugom uvjerenju, invaliditetu, starosnim ili spolnim razlikama.

Akcijski program tako podupire sve one zamisli i planove za razini EU i država članica koje podupiru borbu protiv diskriminacije. Posebna pozornost bit će posvećena sljedećim ciljevima:

- poboljšati razumijevanje i poznavanje osnova diskriminacije,
- podupirati aktivnosti koje će učinkovito sprječavati diskriminaciju, a posebno povezivanje i razmjenu informacija i iskustava na razini EU, i
- uz pomoć organiziranih akcija u javnosti podizati razinu savjesti i širiti vrijednosti i navike koje sprječavaju diskriminaciju.

Pod ciljem poboljšavanja razumijevanja pitanja povezanih s diskriminacijom podrazumijevamo cijeli spektar različitih aktivnosti, od nadzora i analize izvršavanja obiju direktiva, do priprema različitih publikacija koje se bave pojedinim pitanjima u vezi s diskriminacijom. Cilj takvih aktivnosti je dobiti što više informacija o stanju na području diskriminacije u cijeloj EU, i oblikovati buduće politike na području borbe protiv diskriminacije.

Slijedeći cilj, kojemu je u okviru Akcijskog programa posvećena dodatna pozornost, je poboljšanje dijaloga i stvaranje tzv. mreža suradnje na razini EU. Najvažnija namjena takve suradnje je razmjena znanja, informacija i iskustava među različitim akterima, koja će omogućiti stvaranje još boljih politika za borbu protiv diskriminacije. Za učinkovito provođenje novog zakonodavstva potrebno je u dovoljnoj mjeri informirati građane EU. To su sastavljajući Akcijskog plana posebno imali na umu, i stoga su planirane brojne informativne akcije različitih opsega i sadržaja.

Nad izvođenjem programa bdije Programski odbor EU, koji je sastavljen od predstavnika država članica i Komisije EU, i čija je namjena pobrinuti se za to da su aktivnosti u skladu s prihvaćenim akcijskim planom.

predstavljanje iscomet-a – nositelja i koordinatora projekta odgoja i obrazovanja za borbu protiv diskriminacije u sloveniji

Nositelj i koordinator projekta ISCOMET – Institut za etničke i regionalne studije - predstavlja i pravni okvir za rad međunarodne nevladine organizacije s imenom ISCOMET - International Scientific Conference Minorities for Europe of Tomorrow – Međunarodna znanstvena konferencija Manjine za Europu sutrašnjice. Korijeni postanka ISCOMET-a sežu u 1989. godinu, kada je skupina stručnjaka uz potporu Vijeća Europe prihvatila statut i program rada ISCOMET.

Od 1992. godine ISCOMET pri Vijeću Europe uživa savjetodavni status. Godine 1998. postala je jedna od 35 nevladinih organizacija koje imaju pravo ulagati kolektivne pritužbe u slučaju kršenja Europske socijalne povelje.

ISCOMET je danas široka međunarodna organizacija, koja povezuje oko 250 individualnih i kolektivnih članova, među kojima su ugledni stručnjaci, profesori, aktivisti i funkcionari, koji dolaze iz svih europskih i drugih država. Udružuje ih njihova predanost očuvanju mira, demokratskom razvitku, ljudskom dostojanstvu i prijateljskoj suradnji među narodima, državama i regijama Europe.

ISCOMET koordinira i izvodi različite međunarodne projekte, organizira međunarodne znanstvene i stručne skupove, potiče razmjenu informacija, znanja i iskustava, podupire istraživački rad, te podupire one aktivnosti vladinih i nevladinih organizacija koje si postavljaju slične ciljeve.

ISCOMET posebnu pažnju posvećuje organizaciji brojnih međunarodnih stručnih skupova, kao što su znanstvene konferencije, sastanci, okrugli stolovi, seminari itd. Do sada je ISCOMET organizirao 20 sveeuropskih međunarodnih konferencija, koje su se bavile općim aktualnim društveno-političkim promjenama u Europi. Među najuspješnijim bile su konferencije u Brnu, Odesi, Temišvaru, Kopenhagenu, Mariboru i Sankt Petersburgu.

Krajem devedesetih godina prošlog stoljeća nastala je i ISCOMET- mreža za demokraciju, ljudska prava, zaštitu manjina, suradnju i razvitak u jugoistočnoj Europi. Članovi te ISCOMET- mreže su posebnu pozornost posvećivali poticanju doprinosa crkve i vjerskih zajednica u jugozapadnoj Evropi pomirenju, demokraciji, poštivanju ljudskih prava i prava manjina, te suradnji i razvitku. To su ciljevi međunarodnog projekta s nazivom *Mariborska pobuda* (Mariborski poticaj). U okviru tog projekta, ISCOMET je sazvao uspješne konferencije u Beogradu, Temišvaru, Mariboru i Kišinjevu. Predsjednik ISCOMET-a, prof. dr. Silvo Devetak, ove je godine pozvan da o rezultatima tog projekta govori na studijskim danima Vijeća Europe u Strasbourg.

ISCOMET razvija i nakladničku djelatnost. Objavio je brojne znanstvene publikacije (Pravo na različitost; Položaj pojedinca u međunarodnom pravu i dr.) i zbornike (Očuvati snove, Religija i Demokracija u Moldaviji – na engleskom i rumunjskom jeziku i dr.). Od 1995. godine je i suizdavač i nakladnik revije

Regional Contact, koja je namjenjena razmjeni iskustava i ideja na području regionalizma, međunarodne suradnje, očuvanju kulturnog naslijeđa regija i etničkih skupina, te zaštiti manjina u Europi.

KORISNE ADRESE NA INTERNETU

ORGANIZACIJA UJEDINJENIH NARODA

<http://www.unog.ch/IntInstr/uninstr.exe?language=en>

– univerzalni dokumenti

<http://www.unhchr.ch/html/menu2/6/cerd.htm>

– Odbor za ukidanje rasne diskriminacije (CERD)

<http://www.unhchr.ch/html/menu2/issracis.htm>

– Visoki komesar OUN za ljudska prava

<http://www.unhchr.ch/html/racism/index.htm>

– Svjetska konferencija protiv diskriminacije,
ksenofobije i drugih oblika netolerancije

VIJEĆE EVROPE

http://www.coe.int/t/E/human_rights

– Generalni direktorat Vijeća Europe za ljudska prava

<http://www.echr.coe.int/echr>

– Europski sud za ljudska prava

EUROPSKA UNIJA

<http://www.stop-discrimination.info/>

– portal EU za borbu protiv diskriminacije

http://europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/index_en.htm

– jednake možnosti, nediskriminacija, civilno društvo

<http://www.eumc.eu.int/eumc/index.php>

– Evropski center za nadzor nad rasizmom i ksenofobijom(EUMC)

REPUBLIKA SLOVENIJA

<http://www.dz-rs.si/>

– Državni zbor RS

<http://www.varuh-rs.si/>

– Pučki pravobranitelj u RS

<http://www.uem-rs.si/>

– Ured Vlade RS za jednake možnosti

<http://www.gov.si/uvs/>

– Ured Vlade RS za vjerske zajednice

<http://www.uvi.si/slo/vlada/naslovi/narodnosti/>

– Ured Vlade RS za narodnosti

<http://www.iscomet.org>

– Institut za etničke i regionalne studije

KONZORCIJ projekta

Članovi konzorcija

ISCOMET – Institut za etničke i regionalne studije, Maribor, Slovenija

Pravni fakultet, Europsko Sveučilište Viadrina, Frankfurt/O., Njemačka

Austrijski institut za ljudska prava, Salzburg, Austrija

Ekumenski institut, Fakultet za katoličku teologiju, Sveučilite u Münstru, Njemačka

Pravni fakultet, Sveučilište Erasmus, Rotterdam, Nizozemska

ECERS – Europski centar za etničke, regionalne i sociološke studije Sveučilišta u Mariboru, Slovenija

Koordinator

ISCOMET – Institut za etničke i regionalne studije, Maribor, Slovenija

vo@enje projekta

Koordinator

Prof. dr. Silvo Devetak, direktor, ISCOMET – Institut za etničke i regionalne studije, Maribor, Slovenija

Zamjenik koordinatora

Prof. dr. Gerard Rowe, Pravni fakultet, Europsko Sveučilište Viadrina, Frankfurt/O., Njemačka

Međunarodno programsko vijeće

Prof. dr. Thomas Bremer, direktor Ekumenskog instituta, Sveučilište u Münstru, Njemačka

Prof. dr. Sergej Flere, ISCOMET – Institut za etničke i regionalne studije, Maribor, Slovenija

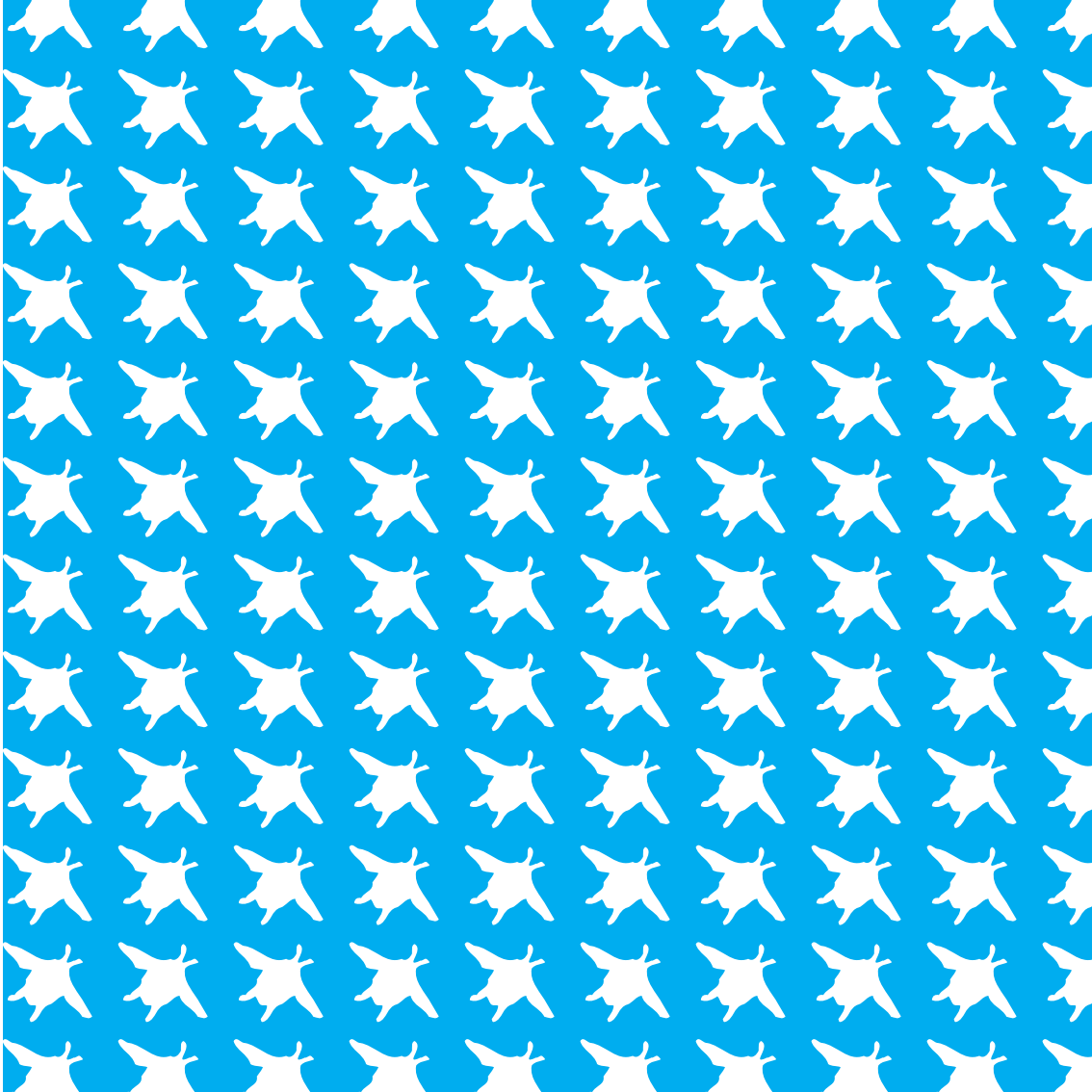
Prof. dr. Wolfram Karl, Austrijski institut za ljudska prava, Salzburg, Austrija

Dr. Vera Klopčič, vanjski suradnik ISCOMET-a – Institut za etničke i regionalne studije, Maribor, Slovenija

Prof. dr. Math Northmann, Pravni fakultet, Sveučilite Erasmus, Rotterdam, Nizozemska

Upravljanje projektom

Jasmina Klojčnik, univ. dipl. oec., mag. Franc Mlinar

KONTAKTI

© 2005 Prof. dr. Silvo Devetak, Gregor Pelicon, mag. Franc Mlinar
Da li vas tretiraju enakopravno, bez obzira na vašu narodnost ili vjeru?

Nakladnik:
ISCOMET – Institut za etničke i regionalna studije

Glavni urednik:
Prof. dr. Silvo Devetak
Odgovorni urednik:
Mag. Franc Mlinar
Za nakladnika:
Jasmina Klojčnik
Slovenska lektura:
Tatjana Vučajnik
Prijevod na albanski, bosanski, hrvatski, talijanski, mađarski, makedonski, njemački i srpski jezik:
Prevajalska agencija PSD, Ljubljana
Grafička oprema:
Tanja Bončina
Priprema i tisak:
Grafiti Studio Maribor

Knjigu je sufinancirala EUROPSKA KOMISIJA.

ISCOMET – Institut za etničke i regionalne studije, Maribor, Slovenija

Za raznolikost

Protiv diskriminaciji

Ovu publikaciju poduprla je Europska unija u okviru Akcijskog programa za borbu protiv diskriminacije (2001-2006). Spomenuti program bio je prihvaćen s namjennom učinkovitog izvođenja novog protiv-diskriminacijskog zakonodavstva EU. Sestogodišnji program cilja na sve one koji mogu pripomoći oblikovanju primjerenog i učinkovitog anti-diskriminacijskog zakonodavstva i politika na području EU-25, EFTE i država kandidata za ulazak u EU.

Akcijski program ima tri glavna cilja. To su:

1. Poboljšati razumijevanje sadržaja povezanih s diskriminacijom
2. Razviti sposobnost za učinkovito suočavanje s diskriminacijom
3. Promovirati vrijednosti koje su osnova borbe protiv diskriminacije

Na raspolaganju su dodatne informacije:

http://europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/index_en.htm

AKCIJSKI PROGRAM EUROPSKE UNIJE ZA BORBUN PROTIV DISKRIMINACIJE (2001–2006)

Sadržaj ove publikacije nužno ne odražava mišljenja i stajališta Direktorata Europske komisije za zapošljavanje i socijalna pitanja. Europska komisija ili bilo koja osoba, koja radi u njeno ime, nije odgovorna za upotrebu koja može slijediti iz informacija u ovoj publikaciji.